

SAND-PAPIR

Uke 37 Nr. 1. 12. september 2002

Annonsabilag til Fædrelandsvennen

En fri arkitekturavis til Kristiansand

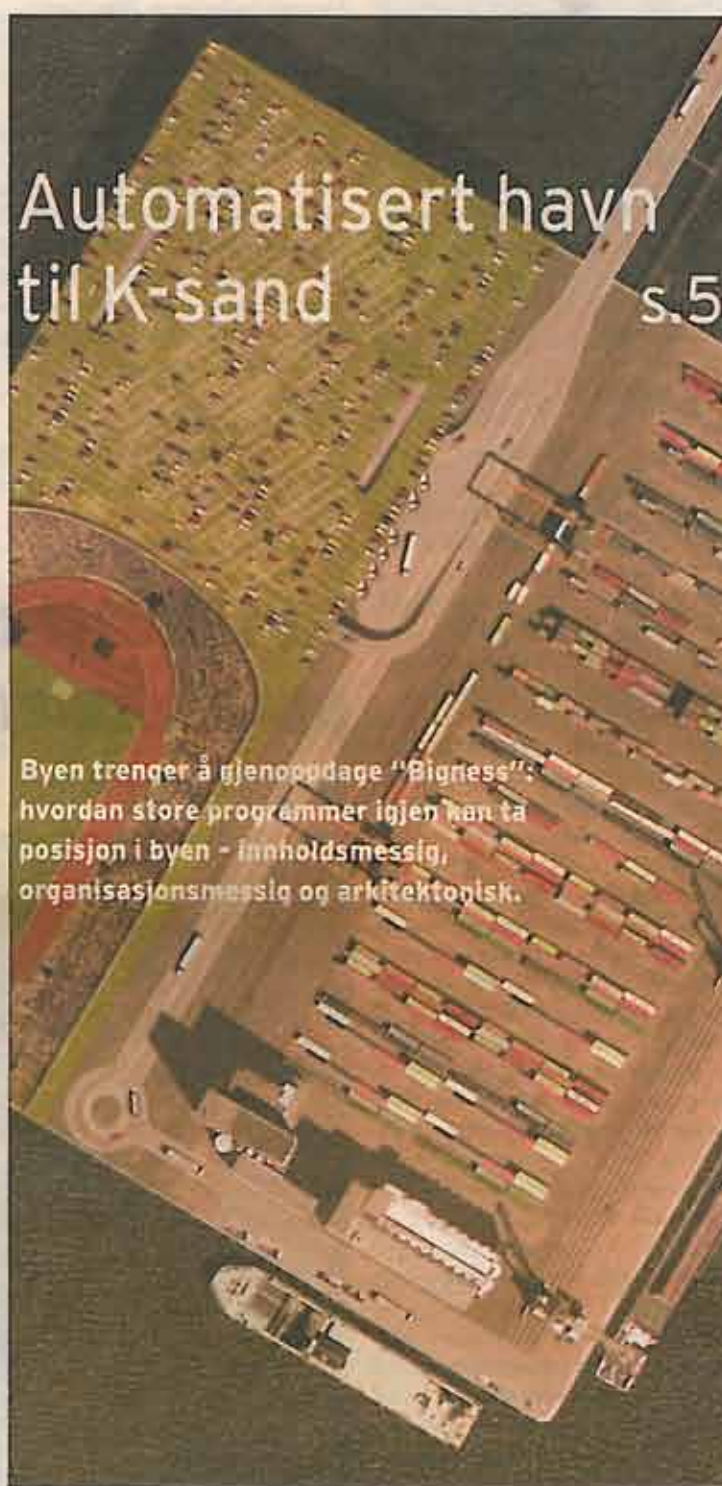

Havna: "Du kan ikke bare handle for morgen-dagen. Man må se femti år inn i tid" sier forhenværende Havnedirektør Odd A. Salvesen. Se side 8 og 9

Kristiansand: Det nye K-kartet forfattet av Space Group skaper debatt om relasjonene mellom sjøside og Kvadratur. Se midtsidene.....

Reorganisert strand genererer marina og museum

Automatisert havn til K-sand s.5

Byen trenger å gjenoppdage "Bigness": hvordan store programmer igjen kan ta posisjon i byen - innholdsmessig, organisasjonsmessig og arkitektonisk.

Barndommens og kulturens by?

Kristiansand vil bli forandret radikalt i løpet av de neste 20-30 årene. Men til hva? Kanskje burde byen ta utgangspunkt i sin egen historie og sine egne kvaliteter.

Det finnes et potensiale i alle steder og alle byer. Noen byer har et så elendig utgangspunkt at de tyner det for hva det er godt og klarer å gjøre unike ting. Andre byer ligger på ryggen og slapper av, har nok med seg selv og forsvinner sakte, men sikkert inn i de tapte mulighetenes landskap. I vårt nye århundre er dette spesielt sant. Byene er ikke lenger ofre eller gisler for nasjonal planlegging. De kan med en helt annen frihet enn tidligere utforme sin egen vei. En by i 2002 i den rike del av verden er mindre skjebne og mer vilje enn noensinne.

Kristiansand er i så måte en ekstremt normal by. Den bærer i seg historien, ikke minst gjennom kvadretens byplan, denne formelen som Kristian 4. tok med seg og la over noen få heldige norske byer. På grunn av en byplan fra opplysningstiden, importert og tilpasset de lokale forhold, er Kristiansand i en unik posisjon. For havnebyen Kristiansand, den byen vi besøker når Dyreparken og Kaptein Sabeltann står på pro-

Fortsetter på side 2

Startbo - et ungdomsbolig program s. 20

Prototype casting i åpne system

Nye arkitektoniske typologier som pro-aktivt verktøy - ikke passiv resultatant av urban planlegging.

GRO BONESMO
spacelab@online.no

Ideen om den ideelle byplan er død, den komplette masterplan med soncinnndeling som verktøy er suspekt og ineffektiv.

Mens andre deler av vår kontemporene kultur setter skyhøye krav til performance (ytteevne) underordnes arkitektur formale diskusjoner og generiske ideer om behov.

Arkitektur som research.

Urvikling av "ideelle" arkitektoniske prototyper ut fra en forståelse om på byens nye program - nye behov, krav, tekniske muligheter, sosiale og økonomiske strukturer, globalisering og forhold mellom det private og det offentlige kan gi ny innfallsvinkel til det "ideelle" og utfordre forholdet til kontekst. Program eller funksjoner er ingen statisk faktor i byens organisme, men i kontin-

uerlig evolusjon. Uten en kritisk holdning til det omfattende bildet av disse avgjørende ikke-arkitektoniske forutsetninger vil potensialer forbli uoppdaget og eksisterende typologier utspille sin rolle.

Nye prototyper må utvikles som åpne system der fiksede og variable avklares, for så å modifiseres i forhold til ulike kontekster.

Ingen program i byen oppleves isolert.

Det urbane representerer alltid -

ved sin fysiske tetthet og sine kontinuerlige transformasjonsprosesser - en kompleksitet i kontekst og en kompleksitet i program.

Byens dynamikk er et resultat av sammenhenger i de programmatiskke nettverkene, snarere et sett av programmatiskke noder slik Situationistene så det, enn logiske kontinuiteter ala de lineære ideal byene til Leonidov eller de radiale Garden Cities. Rammer for frihet og det uforutsatte må også defineres.

Byen er resultatet av tiltenkte planer og strategier - ferdigstilte eller amputerte - og de tilfeldige mellomrommene. Den ideelle by som noe endelig og lesbart der de presise infill prosjektene kompletterer et kontinuerlig teppe er langt fra en kontemporær virkelighet.

En urban kontekst i flux, utfordrer programmatiskke kombinasjonsmodeller i større "au

Fortsetter på side 6

Kardemommeby Iscenes

'Kardemommeby Iscenesatt' er en overordnet, strategisk betraktning for å posisjonere Kristiansand som urbant opplevelsesrom.

KNUT HOVLAND
knut@tupelo.no

JOHAN BETTUM
johan@tupelo.no

Fem idé-forslag, med tilhørende arkitektoniske observasjoner, vil bidra til en tematisert byutvikling for å posisjonere byen lokalt og internasjonalt som et drivende urbant senter. I disse visjonene forblir Kvadraturen ikke en romantisk metafor og et hinder for utvikling, men forvandles til en integrert del og aktiv kulisse for å iscenesette Kristiansand som et opplevelsesrom.

Kristiansand er både småby og norsk storby. Byen har tilsynelatende motstridende institusjoner og karakteristikk: havneby og sørlandsidyll, opplevelses- og utdanningsby, for å nevne noen. Både Kardemommeby og Quart festivalen trekker oppmerksomhet og besøkende. Når Kristiansand vil vokse, både fysisk og i en økonomisk og sosiokulturell forstand, må den omfavne dette mangfoldet. Kristiansands identitetsutvikling må baseres på et urbant og helhetlig opplevelsesrom som er så rikt som mulig og omfatter så mange som mulig.

Tematisert by

Tupelo a+d's strategi for Kristiansand er å utvikle en serie med tematiserte by-sentra rundt Kvadraturen, byens historiske sentrum. Denne ringen av sentra vil skape en ny, intensivt dynamisk med fokus på aktiviteter og hendelser i byen. Forslagene omhandler:

- synliggjøring av målsetninger og senter for debatt (URBANT FORUM)
- intensivering og fortetning av utvalgte byområder (EUROPORT)
- forsterket kollektiv forankring til sjøen som økonomisk ressurs og in-

spirasjon (SJØSENTER):

• aktualisering og synliggjøring av individuelle interessegrupper og aktiviteter (DIGITAL BYLIVSNAVIGATOR)

• tilrettelegging for individuelle behov og uprogrammerede aktiviteter (SYNTEKISK HAGE)

Urbant opplevelsesrom

Arkitekturen er makeløs i sin kapasitet til å iscenesette unike urbane opplevelser. Gjennom bygninger, fysiske, sosiale og digitale konstruksjoner, offentlige rom og forskjellige typer infrastruktur kan Kristiansand fremstå som en unik by i norsk og internasjonal sammenheng. Med en bevisst satsning på formgivning av det offentlige rom vil Kristiansand posisjonere seg som et urbant opplevelsesrom og reisemål til alle årstider.

En vital byplanlegging bruker arkitektur og design som strategisk valg og verktøy; den skaper synergier av forskjeller og latente konflikter hvor verken kraftløs historisme eller rotløs romantisering av kvadraturens materie får herske over andre krefter, de være seg arkitektoniske, sosiale, kulturelle eller økonomiske. Christian Quarts byplan fra 1641 er i seg selv like bevaringsverdige som den er irrelevant for et Kristiansand som vil være noe mer enn sørlandsidyllen.

Kristiansand må kontinuerlig revitalisere bymaterien. Arkitekturen kan bidra med å utløse tilsiktede effekter gjennom samtidige arkitektoniske former og typer, inkludert høyhus. Innovative problemdefinisiøner som reflekterer og utnytter den teknologiske og kulturelle utviklingen vår tid innehar er begynnelsen for dette. Modige og kraftfulle satsninger for en rekke typer bruk må synliggjøres på alle plan i det nye bybildet. Morgendagens Kristiansand kan kun posisjonere seg gjennom at det skapes kontinuerlige hendelsesforløp og opplevelser i byen.

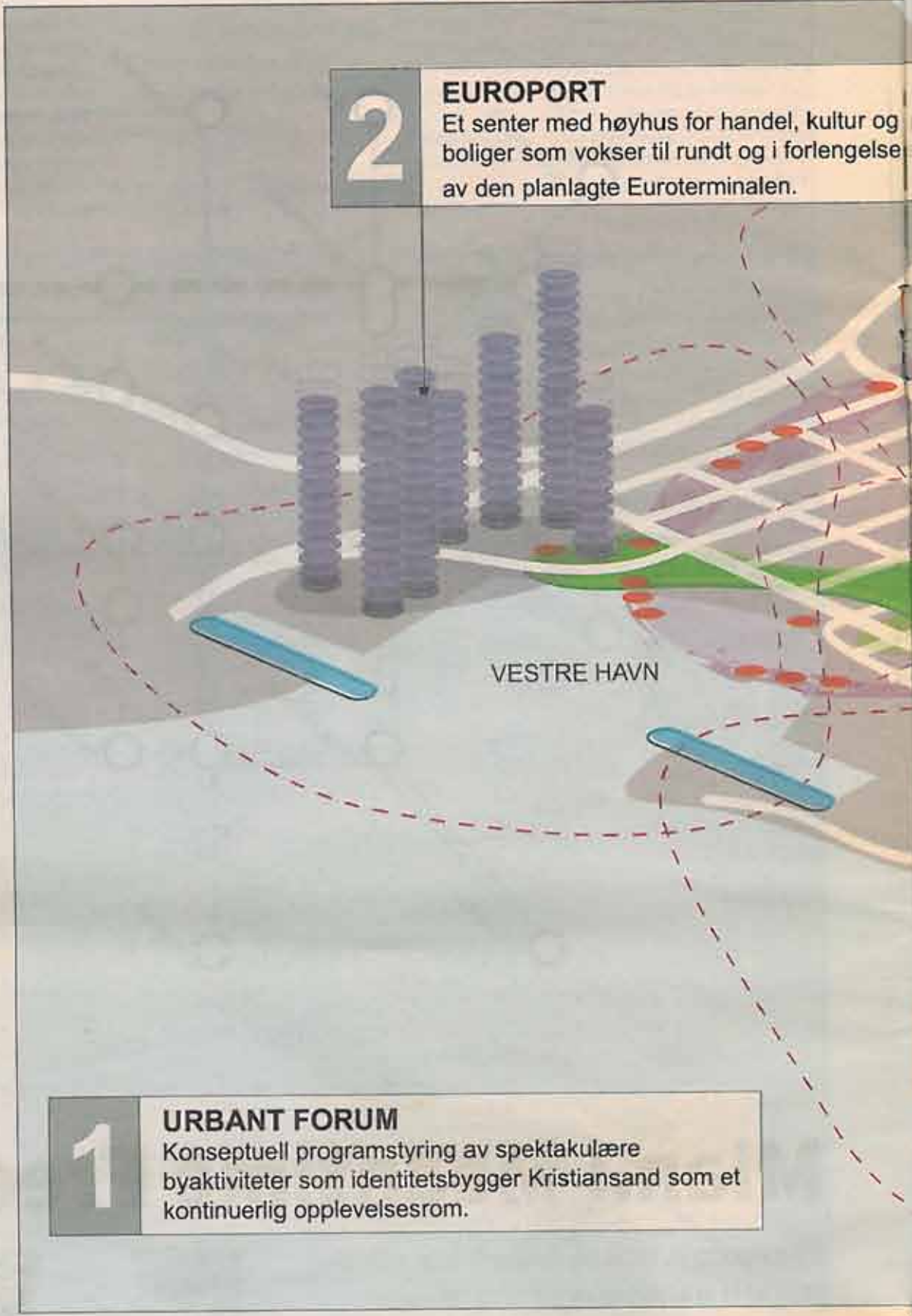
rom i nord-europeisk sammenheng.

Byen som økonomisk, sosialt og kulturelt senter har blitt utvannet gjennom fraflytting og ved at industri, bedrifter og institusjoner har etablert seg godt utenfor sentrum. Trafikk, en rekke tjenester så vel som handel har delvis blitt fjernet eller usynliggjort. To-dimensjonal kategorisering og soning av urbant liv bidrar sitt til denne prosessen hvor byen lider en sakte død. URBANT FORUM framelsker Kvadraturen som en relikvie fra fortiden; forstedenes livsbetingelser tilbys midt i byen og sentrum kan igjen bebos av de som tidligere flytter ifra.

In the future, the city will inevitably be polycentric, a multiplicity of centres, diversified but concerning a Centre.
Henri Lefebvre, *Writings on Cities* (Blackwell Publishers, 1996)

Gjennom iscenesatte hendelsesforløp samles byen og gis felles fokus.

2

EUROPORT

Et senter med høyhus for handel, kultur og boliger som vokser til rundt og i forlengelse av den planlagte Euroterminalen.

1

URBANT FORUM

Konseptuell programstyring av spektakulære byaktiviteter som identitetsbygger Kristiansand som et kontinuerlig opplevelsesrom.

1

URBANT FORUM er en idéstrategi for hvordan Kristiansand bør posisjonere seg og utvikle sin identitet. Strategien skisserer en serie med bysentra og aktiviteter som utvikles rundt det historiske sentrum. Ringen av sentra vil inkludere EUROPORT, Høgskolen i Agder, SJØSENTERET, kommersielle så vel som kulturelle enheter. Kristiansands faktiske sentra vil multipliseres, og de omliggende vil skape et bånd med høy aktivitet rundt det historiske som gjenstår som et iscenesatt sentrum. Den urbane ringen blir et mangfoldig forum for nyansert byliv og aktiviteter som over tid vil posisjonere Kristiansand som et unikt opplevelses-

2

EUROPORT er en idé for en utvidet og intensiv utvikling av området rundt den planlagte Euroterminalen. EUROPORT inkluderer flere høyhus - ikke bare ett 'Babels tårn'. Denne klyngen med høyhus vil framstå som en bydel med en ekstrem tetthet og mangfold av aktiviteter og kulturer i kontrast til kvadraturens.

Etnisk så vel som sosialt og kulturelt mangfold brer seg utover byen både i materielle og immaterielle former. I byen kan ikke én særskilt form prioriteres; det handler om hvordan forskjellige former flettes sammen. Sameksistensen av kulturer skaper urban vitalitet og dynamikk. Det 'vitale' er lik det es-

En gruppe med høyhus vil framstå som en vital bydel med et mangfold av aktiviteter og kulturer.

sensielle og livsfremkallende.

Arkitektonisk oppstår urbant mangfold når bygningsformer og -typer utfordrer og spiller på hverandre. Snarere enn å dyrke redselen for at en viss arkitektonisk form undertrykker en annen, krever vitalitet at et mangfold av former omfavnes. Strategisk bruk av høyhus vil iscenesette et byliv som reflekterer en unik ambisjon som strekker seg langt utover den noen annen norsk by innehar. Kristiansand blir en portal mellom Norge og Europa.

... modes of passionately intense encounter and conflict and dialogue through which they can at once assert themselves and confront each other and challenge the powers that control them.
Marshall Berman om folk i St Petersburg, 1800-tallet.
All That Is Solid Melts Into Air (Verso, 1983), p.296.

3

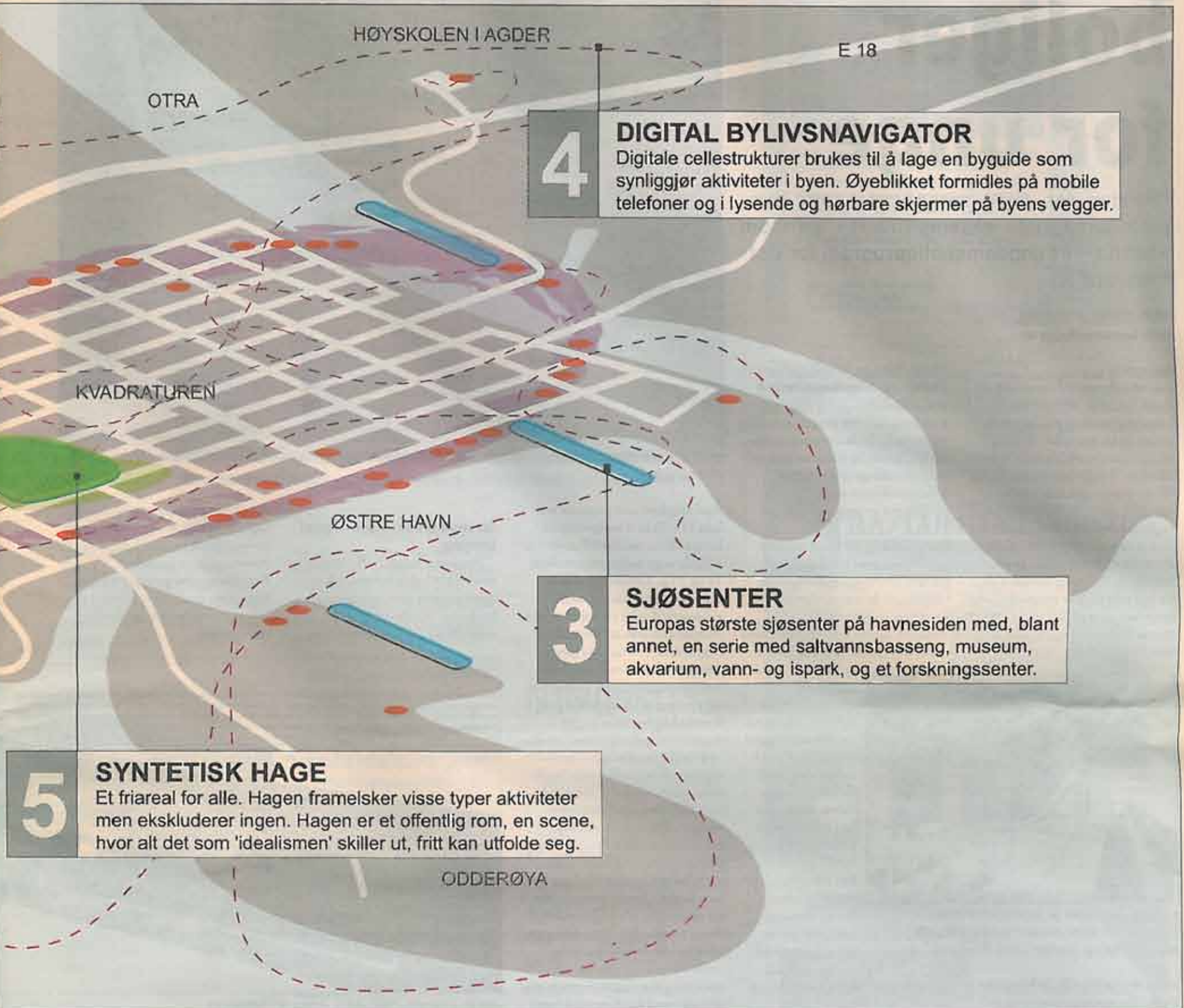
Det foreslås at Europas største og mest dramatiske SJØSENTERET anlegges langs Kristiansands havneside. Dette SJØSENTERET vil resultere i en forsterket kollektiv forankring til sjøen som økonomisk ressurs og inspirasjon og smelte sammen noen av byens tilsynelatende motstridende karakterer i en felles kontekst. Senteret inkluderer en serie med saltvannsbasseng, akvarium, historisk og teknologisk museum, vannpark med vannskulpturer, skøytebane og ispark, og et forskningssenter. Komplekset vil samle en rekke vidt forskjellige aktiviteter og institusjoner som alle refererer seg til vann. Vannsenderet vil tilby op-

Sjøsenderet tilbyr kry...

satt

- Kristiansand som urbant opplevelsesrom

4 DIGITAL BYLIVSNAVIGATOR
Digitale cellestrukturer brukes til å lage en byguide som synliggjør aktiviteter i byen. Øyeblikket formidles på mobile telefoner og i lysende og hørbare skjermer på byens vegger.

3 SJØSENTER
Europas største sjøsenner på havnesiden med, blant annet, en serie med saltvannsbasseng, museum, akvarium, vann- og ispark, og et forskningscenter.

5 SYNTETISK HAGE
Et friareal for alle. Hagen framelsker visse typer aktiviteter men ekskluderer ingen. Hagen er et offentlig rom, en scene, hvor alt det som 'idealismen' skiller ut, fritt kan utfolde seg.

To grasp (the) secret (...), you should not then begin with the city and move inwards toward a screen; you should begin with the screen and move outwards toward the city.

Jean Baudrillard, slik sitert i Janet Ward, *Weimar Surfaces* (University of California Press, 2001), p. 15.

oplevelser året rundt og gjøre Kristiansand til en attraksjon på tvers av sesonger.

Arkitekturen forløser og kanalisere energier. Den kanalisere teknologiske, økonomiske, politiske, sosiale og økologiske krefter. Våre begjær og ønsker iscenesettes av arkitekturen. I denne flommen eksisterer også konflikter. Alt dette kan kontekstualiseres gjennom å tørre å leve med konfliktene, gjennom å knytte bånd som skaper fellesskap i opplevelser. Forankring til konteksten handler ikke om gitte former men, i Kristiansands tilfelle, å intensivere allerede gitte potensial for kollektiv opplevelse.

*... diverse communities do not arise spontaneously, nor are spontaneously maintained, but instead have to be created and urged into being. Richard Sennet, *The Uses of Disorder* (Faber & Faber, 1996).*

typer opplevelser i sjøen året rundt.

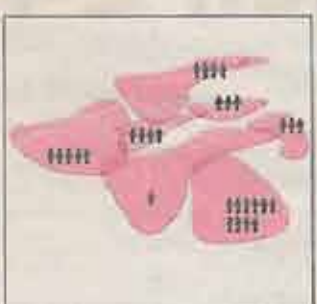
4 BYLIVSNAVIGATOR aktualiserer og tilgjengeliggjør hva som foregår i Kristiansand akkurat nå. Bylivsnavigatoren bruker GPS og preferanseinformasjon hos innbyggere for å lokalisere organiserte så vel som tilfeldige aktiviteter i byen. Aktiviteter formidles gjennom digitale grensesnitt på mobiltelefoner og lysende, hørbare skjermer i byens vegger. Midlertidige tematiserte soner og grupperinger av mennesker oppstår og skaper urban deltagelse. Bykulturen formidles umiddelbart og øyeblikket konkretiseres.

I de flytende skyggene under 'Babels tårn' og i glassflatenes refleksjon og refraksjon av lys oppstår skimrende dybder og vage gjenskinn av mangfoldige realiteter. Nærheten og åpenheten ligger i det synlige og gjennomskjulte, hvordan ute- og innrom flettes sammen.

Arkitekturen bidrar til dette spillet med sine stadig mer gjennomtrengelige flater i plast og glass. Men bygningskropper definerer fysiske barrierer. Digitale cellestrukturer eksisterer på tvers av disse og muliggjør sosiale nettverk og nye typer opplevelser. Spesifikke aktiviteter synliggjøres for interesserte målgrupper, og det mystiske går hånd-i-hånd med større åpenhet.

Digitale cellestrukturer samler mennesker på tvers av kvadraturens fysiske og historiske barrierer.

*... all are building and no one sees what has been built... Jiri Kaldé, *The End of Words* (ICA, 1990), p.21.*

Digitale cellestrukturer samler mennesker på tvers av kvadraturens fysiske og historiske barrierer.

5 Den SYNTETISKE HAGE tilrettelegger friareal for alle. Hagen framelsker visse typer aktiviteter men ekskluderer ingen. Hagen blir et offentlig rom, en scene, hvor alt det som 'idealismen' skiller ut, fritt kan blande seg med alt annet og alle andre brukergrupper.

Den består av bølgende og skrå flater med beplantning av naturlige så vel som syntetiske materialer. Flatene er formgitt med myke elementer og overganger mellom de forskjellige interne sonene. Formgivningen åpenbarer soner av ulik privat og offentlig karakter.

Urbane miljøer er en samling av fragmenter som skaper en udefinert og blandet helhet i kontinuerlig transformasjon. De utgjør et mangfold av former, kulturer, begjær og inkluderer det 'normale' så vel som det 'ekstreme'.

Det er galt å tro at visse ting kan skiller ut fra den urbane hverdagen, at visse former for liv kan ekskluderes fra gatebildet i byen. En slik tro ligger også bak den prioriterte rollen som en viss byform (i dette tilfellet den småbebygde kvadraturen) gis som premiss for videre byutvikling og hvordan visse typer bygg (i dette tilfellet høyhus) anses som upassende.

Det offentlige rom legges til rette for alle. Arkitekturen kan samle, tilby plasser for kollektive opplevelser og fange opp fragmentene som enhver by til enhver tid består av.

Den SYNTETISKE HAGE ekskluderer ingen og gir rom for 'sosiale utskudd', 'det attraktive' og det 'smussige'.